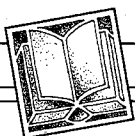

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

MEDITATIE

Christus' gerechtigheid

Wij hebben als mensen een afkeer van de woorden recht en gerechtigheid. Dat is niet verwonderlijk, want ze bepalen ons bij de gestrengheid en de wraakoefening Gods. God is onveranderlijk in wat Hij belooft en bedreigt. De woorden barmhartigheid en genade schijnen ons beminlijker. Zo was het ook met Luther. Wanneer hij in de Heilige Schrift het woord gerechtigheid tegenkwam, kromp zijn ziel ineen, want hij vreesde de wrekende gerechtigheid Gods over zijn zonden en schuld. En nimmer vond hij rust in de genoegdoening door zijn goede werken. In het licht van Gods recht was het altijd te kort. Het gaf geen rust en vrede voor de ziel.

Hoe kwam dat? Omdat uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd wordt voor God. De dichter van deze psalm heeft door genade geleerd wat ook Luther mocht leren en wij ook moeten leren, dat alle eigen gerechtigheden voor God een wegwerpelijk kleed zijn. Hoevelen leven gerust en menen met hun deugden, plichten, bidden en geloven God te kunnen behagen. Nimmer werd het aan hun zijde een onmogelijkheid. In plaats van ermee in de dood terecht te komen, werden eigen gerechtigheden een grond voor de eeuwigheid.

God verlost echter de Zijnen door een andere gerechtigheid. Door de enig-geldende gerechtigheid van Christus. Dat is een eeuwige gerechtigheid, want ze vloeit uit de eeuwige vrede-raad Gods. Deze gerechtigheid is dadelijk en lijdelijk uitgewerkt in de tijd

"Red mij door Uw gerechtigheid".

Psalm 71 : 2a.

door de gehoorzaamheid van de Middelaar. Het is een uitgewerkte gerechtigheid voor een uitgewerkt, verloren mens.

In deze gerechtigheid wordt de vrede met een kus van het recht gegroet.

Is de dichter nu met deze wetenschap klaar? Bent u daarmee gerust? De dichter weet door geloofsgenade dat in Christus alles ligt wat God bevreemdt en hem behoudt. Dat is hem door de Heilige Geest in zijn verlorenheid geopenbaard. Echter, zonder de dadelijke toepassing mist hij de geloofstroost van deze gerechtigheid. Ja, omringd door vele vijanden schijnt het verloren. En, hij kan zichzelf er niet uit verlossen. Daarom roept hij: Red mij. Dat kan de Heere nooit meer doen om zijn eigen gerechtigheid. Maar er is zo'n levende hoop gewekt op de gerechtigheid van Christus. Daar wijst hij de Heere op, daar mag hij op pleiten. De hoop op de verlossing ligt geheel buiten hem, het ligt alleen in de volmaakte gerechtigheid van Christus. En als de Heere niet redt? Dan is het voor de dichter verloren. Dan moet hij omkomen in druk en leed. Dan zullen de vijanden overwinnen.

Maar wat meer is, dan is Gods eer verloren. Want God heeft Zijn eer verbonden aan de verlossing van de Zijnen. Zo is de verlossing van Gods kinderen niet hun zaak, maar Zijn zaak. Het is Christus' zaak. Voor Hem was er geen verlossing, omdat de Heere al de ongerechtigheden van Zijn volk op Christus deed aanlopen. Voor de Borg

was de wraakoefenende gerechtigheid Gods. Daarom kon Hij uit die ure niet verlost worden. Hij wilde een eeuwige gerechtigheid bij God aanbrenge.

Maar nu pleit de Borg voor rechtlozen op deze gerechtigheid. Christus treedt altijd bij God in met Zijn volmaakte gerechtigheid en op grond hiervan eist Hij de redding van Zijn vervolgd en verdruchte Kerk. En deze gerechtigheid kan God niet afwijzen, maar daarin vindt Hij Zijn welgevallen. Naar dat recht moet God op grond van Christus zulke smekelingen verhoren, want ze wijzen de Heere op Zijn eigen, volmaakte werk. Deze smekelingen vinden vanuit hun rechteloosheid, hun sterkte in het werk Gods.

De Heere walgt van de eigengerechtigde gestalte die we allen in ons om dragen. Bent u eraan ontdekt, ja bent u ervan afgebracht? Dan is het aan de zijde van de mens afgesneden. Maar hoe rijk wordt dan de vastheid van de enige gerechtigheid Gods in Christus. Dat is de Heere zo aangenaam, wanneer Hij gemaand wordt op Zijn eigen werk. Dit smeken om verlossing is Christus zo aangenaam. Hij begeert door Zijn Heilige Geest deze gerechtigheid in rechtlozen te verheerlijken. Op grond van deze gerechtigheid is de dichter verlost. Op grond van deze gerechtigheid is Luther uit zijn angst en vrees gered. Op grond van deze ge-

INHOUD	pag.
Meditatie:	
Christus' gerechtigheid	1
Bijbelstudies:	
Drieërlei reactie op	
Paulus' prediking in Athene (4)	2
De leer tegen het licht (4)	3
Luther zei eens... ..	4
Commentaar: Paars beleid	5
In orde	6
Kerknieuws	7
Berichten	8
Predikbeurten	9

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:
ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.

Kerkelijk nieuws en berichten aan:

redactie-secretaris: C.G. van Es,
Ronsseweg 527,
2803 ZJ Gouda,
tel. 0182-571292, fax 0182-533928.

*****

Abonnementen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk
aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor
abonnementsgelden: 64327.

*****

Alle advertenties aan:

Administratie van de Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.

*****

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker,
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

*****

Abonnementsprijs
bij vooruitbetaling:

voor Nederland: f 24,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober
d.m.v. een acceptgiro)

voor het buitenland:

Luchtpost:

Amerika \$ 56,—, Canada \$ 68,—.

Zeepost:

Amerika \$ 49,—, Canada \$ 59,—.

*****

Advertenties f 1,10 per mm.

Familieberichten f 0,85 per mm.

Deze prijzen zijn excl. 17,5% btw.

Advertenties dienen uiterlijk
donderdagmorgen in bezit van de
administratie te zijn.

Faxberichten vrijdag voor 12 uur.

Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 12 uur (telefonisch).

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en van de ter recensie
aangeboden boeken.

rechtigheid zal geen smekeling be-
schaamd worden.

Hij geeft de wens van allen, die

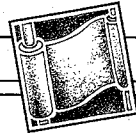
Hem vrezzen.

Hun bede heeft Hij nimmer

afgewezen.

Stolwijk,

ds. C.A. van Dieren.

BIJBELSTUDIES

Drieërlei reactie op Paulus' prediking in Athene

Hand. 17 : 32-34.

(4)

Zoete banden

Al was er onder de hoorders van Paulus op de Areopagus spot en uitstel, er waren er ook, die geloofden. "Doch sommige mannen hingen hem aan en geloofden." Het is opmerkelijk, dat er niet staat, dat zij de *Heere* aanhingen, maar dat zij *Paulus* aanhingen. Het grondwoord aanhangen wil eigenlijk zeggen aanhechten, zij hechten zich dus aan Paulus. Eindigden zij dan in Paulus? Gaven zij Paulus dan de eer? Zeker niet! U moet het lezen, zoals Paulus het zelf op een andere plaats heeft gezegd: "En zij verheerlijkten God in mij" (Gal. 1 : 24). In Paulus hebben zij God verheerlijkt. Zij hebben Paulus hooggeacht om het werk des Heeren. Zij hebben Paulus erkend als een dienstknecht Gods. Bovendien was Paulus het middel in Gods hand geweest tot hun bekering. Zou er geen band zijn met degene, die de Heere als middel in Zijn hand gebruikte tot uw bekering? Dan legt dit woord getuigenis af van de *gemeenschap der heiligen*, zoals Groenewegen daarvan zong:

Zoete banden die mij binden

Aan des Heeren lieve volk.

Wis, zij zijn mijn hertevrinden,

Hunne taal mijn hertetolk.

Zo moet u het verstaan als we hier lezen: "Doch sommige mannen hingen hem aan". Wat is het een innige band, die Gods kinderen samenbindt in de Heere. Dat zijn banden, die de eeuwigheid verduren.

Paulus bleef niet alleen

Zij hingen Paulus niet alleen aan, maar er staat uitdrukkelijk bij, dat zij *geloofden*. Zij ontvingen het waarachtige geloof. De Heere heeft Paulus' prediking in Athene toch willen zegenen. Paulus bleef ook in Athene niet alleen, maar hij kreeg gezelschap van

broeders en zusters in de Heere. Er wordt gesproken over Dionysius de Areopagiet. Deze man wordt dus Areopagiet genoemd, dat is een ambtsaanduiding. Dat wil zeggen, dat hij lid was van het college van rechters, dat op de Areopagus zetelde. De rechters op de Areopagus werden gekozen uit oud-overheidspersonen. Dus Dionysius behoorde tot de voornaamste mannen van Athene. Daarnaast wordt in vers 34 ook een vrouw genoemd met de naam Damaris. Voor ons verder een onbekende vrouw, maar haar naam staat in het boek des levens. Het is opvallend hoeveel vrouwen worden genoemd in de Handelingen en ook in de brieven van Paulus. In Gal. 3 : 28 spreekt Paulus zelf erover, dat in Christus "geen man en vrouw" is. En dan voegt de apostel eraan toe: "Want gij allen zijt een in Christus Jezus". Als het gaat over de waarachtige bekering heeft de man geen enkele voorgrond op de vrouw. In de feministische theologie wordt Paulus als een vrouwenhater afgeschilderd, maar wie Gods Woord eerlijk leest, komt tot een geheel andere conclusie.

Dus ook in Athene heeft de prediking van Paulus vrucht mogen dragen. Dionysius, Damaris, "en anderen met dezelfde". Hun namen weten wij verder niet. Maar de Heere weet ze. Hij zegt tot Zijn kinderen, dat Hij hen *bij name* kent. We weten, dat later ook in Athene een gemeente is ontstaan, die al in het jaar 179 een eigen bisschop had in de persoon van een zekere Publius. Athene was het centrum van de oude Griekse cultuur van die tijd, maar ook daar heeft Koning Jezus overwonnen.

Het ware geloof

"Doch sommige mannen hingen hem aan, en geloofden." Zij ontvingen het

ware geloof. Zij mochten amen zeggen op de prediking van Paulus. Zij geloofden de boodschap, die Paulus bracht. Ik roep nog eenmaal in herinnering, dat de preek van Paulus op de Areopagus in drie punten verdeeld zou kunnen worden.

1. De grootheid Gods. Welnu, dat werd voor hen werkelijkheid door het geloof. Is die grootheid Gods voor u al werkelijkheid geworden? Dan hebt u uw kleinheid leren zien, uw onreinheid, uw schuld. In het licht van die grootheid Gods worden wij *schuldigen en verlorenen*. We gaan het zien, dat die God al onze eer en liefde waardig is en dat wij Hem die niet meer kunnen toebrengen door eigen schuld. Wie ben ik tegenover die grote God? Stof en as! Het geloof is een armmakende genade. Dan blijft er een arm en verloren zondaar over, die alleen op genade hopen kan.

2. De adeldom van de mens. Want goed en volmaakt zijn we uit Gods hand voortgekomen. Dat hebben die "sommigen" in Athene ook geloofd. Hebt u al leren geloven dat u volmaakt uit Gods hand bent voortgekomen? Dan is er geen verontschuldiging meer. Mijn verlorenheid is niet Gods schuld, maar eigen schuld. Als u wordt ingeleid in onze volmaakte schepping door Gods hand, dan hebt u geen rechten meer, maar alleen schuld. Dan zou de Heere geen onrecht doen als Hij het vonnis aan u voltrekken zou.

3. De eis der bekering en het komende oordeel. Ook dat hebben zij geloofd. Als de eis der bekering op uw hart gebonden wordt, dan komt u op de knieën terecht met de bede: Heere, bekeer U mij! Die "sommigen" zijn na de prediking van Paulus gaan roepen om bekering. Het komende oordeel, waar Paulus van sprak, is op hun ziel gaan wegen. Weegt dat komende oordeel u wel eens? Als dat op ons hart gaat wegen, dan kunnen we niet meer rusten voor we weten geborgen te zijn. Die geborgenheid is alleen in Christus te vinden. Waar het geloof in het hart gewerkt wordt, daar kunnen we niet meer rusten dan alleen in Christus. Dan komt daar een hongeren en dorsten naar Hem en Zijn gerechtigheid. Met mijn tranen, werken en bevindingen kan ik het dan niet meer doen. Naar Jezus gaat mijn ziel dan uit. Want buiten Jezus is geen leven. Er waren er in Athene toch sommigen die geloofden, ondanks spot en uitstel bij velen. Dat geloof leert alles verlie-

zen, wat Jezus niet is, maar het leert ook vluchten tot Hem. Dat geloof komt met alle eigen werk in de dood en het afgesnedene terecht, maar het leert ook door de dood heen leunen en steunen op Christus. Ja, door dat geloof word ik met Christus verenigd en leer ik het in verwondering zeggen, dat er niets in mij ligt, maar dat alles alleen in Hem ligt. In Hem mijn leven, mijn zaligheid, mijn blijdschap. In Hem alles! Aan Jezus' voeten valt het voor arme zondaren en schuldverslagenen zo wonderlijk mee. Nog gaat Zijn nodiging uit: "Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven". Het geloof

leert rusten in Hem. En als Hij dan straks komt ten oordeel, dan zal het voor dat geloof zo meevallen. Maar buiten Christus zal het vreselijk zijn te vallen in de handen van de levende God. Gelukkig, als we dan maar alles mogen verliezen, om Jezus alleen over te houden. Want wie Jezus heeft, heeft alles. Wat zal het voor Paulus tot bemoediging zijn geweest, dat de Heere ook in Athene zijn prediking wilde gebruiken om het ware geloof in het hart van "sommigen" te werken.

(Wordt vervolgd)

Zeist, ds. J.J. van Ekeveld.

De leer tegen het licht

(4)

Comries ongelukkige hulpconstructie

In het vierde hoofdstuk van het boekje *De leer tegen het licht* van dr. ir. J. Blaauwendraad, dat vooral gaat over de wedergeboorte en waarover we eerder al iets schreven, komt ook Comrie aan de orde. Deze Schots-Nederlandse theoloog uit de achttiende eeuw, die via ds. G.H. Kersten van zoveel betekenis is geweest voor onze gemeenten, heeft een onderscheid gemaakt tussen het *geloof* als een gave van God, geplant in het hart in het ogenblik van de levendmaking, en het *geloven* als een daad en oefening van het geloof. Nooit, zo stelde hij, kan er van geloven sprake zijn als niet eerst het geloof is geschonken. Het geloof als gave noemde Comrie de *habitus* ('hebbelijkheid'), het geloven noemde hij de *actus* (daad). Blaauwendraad geeft te kennen 'dit habitus-actus verhaal' een ongelukkige hulpconstructie te vinden, die hij zo niet vindt in Gods Woord (61). Nee, dat zal waar zijn. Dat geldt voor heel wat termen uit onze geloofsleer. Meestal gaan mensen zich tegen de termen verzetten als zij *inhoudelijke* bezwaren krijgen tegen hetgeen door de termen wordt geleerd. Nu zegt Blaauwendraad met Comrie op zichzelf niet zoveel moeite te hebben, maar wel met het feit dat aan Comries opvatting een eenzijdige uitwerking wordt gegeven, juist binnen de Gereformeerde Gemeenten, waar Comries constructie

van het geloofsvermogen is verheven tot de officiële leer (62).

Laat ons nu zien wat hiervan waar is. Waar was het Comrie om te doen met zijn onderscheiding van *geloof* en *geloven*? Hij zag een levensgroot gevaar in de kerk van zijn dagen, namelijk dat alles ging draaien om het geloven als een *daad* van de mens. Door de geloofsdaad wordt men zalig, zo klonk het van vele kansels. En dan wordt Comrie heel scherp. Hij zag hier de genade Gods en de eer Gods op het spel staan. Hoor hem zeggen in zijn verklaring van Zondag 7: 'Is het geloof een daad, een werkzaamheid, en worden wij daardoor gerechtvaardigd, dan is het zo klaar als de zon aan de hemel, wat enigen tegenstribbelen willen, dat wij gerechtvaardigd worden uit en door de werken. Wij zullen door Gods hulp u dat nooit leren en al de lastering van sommigen, die niets verstaan noch verstaan willen, zal ons niet aftrekken van de oude leer, zoals men altijd geleerd heeft, *dat wij door een ingewrocht geloof, door de genade des geloofs en niet door de daad des geloofs, Christus worden ingelijfd*' (*Het oprecht geloof*, 1998, blz. 78, 79). Natuurlijk heeft Comrie niet ontkend dat het geloof tot *dad*en komt: hij heeft dat zelfs met grote nadruk geleerd in dezelfde preek waaruit ik zojuist citeerde. Maar één ding blijft voor hem recht overeind staan: wij worden zalig door de *genade* van het

---

LUTHER ZEI EENS...

Ter gelegenheid van Hervormingsdag volgen hier enkele bekende en minder bekende uitspraken van Maarten Luther. Ze zijn ontleend aan het boek van dr. W.J. Kooiman, 'Luther, zijn weg en werk'.

* * *

"Gij, Heere Jezus, zijt mijn rechtvaardigheid, ik ben Uw zonde. Gij hebt het mijne als het Uwe aangenomen en mij het Uwe gegeven..."

* * *

"De wereld zal niet vergaan als broeder Maarten omkomt..."

* * *

"Iedere dag verwacht ik de banvloek uit Rome. Ik regel alles zo, dat ik, als dat gebeurt, gereed en bereid ben om als Abraham te gaan, ik weet niet waarheen - of liever, ik weet het heel goed, want God is overal..."

* * *

"Blijf toch weg van het sacrament, tot ge een nieuw mens geworden zijt... Ze willen allemaal christenen heten tegenwoordig en wat kunnen we daar tegen hebben? Maar geloven en liefhebben willen ze niet..."

* * *

"Wat moet ik met jullie beginnen, Wittenbergers? 't Was beter, dat ik jullie het Wetboek van strafrecht voorlas. Gij wilt christen zijn en tegelijk woekeren, roven en stelen. Hoe zullen zulk soort mensen tot de vergeving van zonden komen, mensen die zo diep in het kwaad steken? Daar moet het zwaard van de keizer aan te pas komen, maar mijn prediking is voor bekommerde harten, die hun zonden voelen en geen rust hebben. Tot hiertoe over het evangelie vandaag..."

* * *

"Prediken wil ik, schrijven wil ik en het zeggen - en verder wil ik niets doen..."

* * *

"Ik ben zo traag in het gebed en in het geestelijk verzet, dat ik me erger aan mezelf en mezelf tot last ben..."

* * *

"De Heilige Schrift mene niemand voldoende te hebben geproefd, als hij geen honderd jaar lang met profeten als Elia, Elisa, Johannes de Doper, Christus en de apostelen de gemeente heeft geregeerd. Probeer niet, dit goddelijk heldendicht te begrijpen, maar buig u diep aanbeddend voor zijn sporen..."

* * *

"Wij zijn bedelaars. Hoc est verum, dat is waar..."

geloof en niet door de *daad* van het geloof. Wie sprak hier van een 'ongelukkige hulpconstructie'? Wanneer ik dan lees in *De leer tegen het licht* (21): 'Wie in oprecht geloof tot Christus komt, Hem aanneemt, Hem omhelst, Zijn weldaden aanneemt, wordt dáárdoor in Hem ingelijfd, zegt Zondag 7 van de Heidelberger Catechismus', dan mag u weten dat uitlatingen als deze behoren bij degene waarover ik mij grote zorgen maak. Dit is niet maar een woordenspel.

Smalstroom en breedstroom

Een van de kardinale kwesties in dit boek is voorts de *verbondsleer*. Het langste hoofdstuk (5) gaat hierover. De schrijver wijst erop dat over het verbond der genade in gereformeerde kring behoorlijk is gediscussieerd. Centraal staat de vraag naar de samenhang en het verband tussen het verbond der verlossing (de raad des vredes) en het verbond der genade. Zijn deze twee wezenlijk onderscheiden of in de kern één? Blauwendraad wil twee stromen van theologen onderscheiden. De ene noemt hij de 'smalstroom' en de andere de 'breedstroom'. De *smalstroom* acht het verbond der verlossing en het verbond der genade identiek. Christus is het Hoofd van het verbond en in het verbond der genade zijn wezenlijk alleen de uitverkorenen; het verbond staat dus onder de beheersing van de verkiezing. Bij de *breedstroom* wordt onderscheid gemaakt tussen het verbond der verlossing en het verbond der genade en betreft het eerste alleen de uitverkorenen en het laatste de gehele gemeente. Alle gedoopten behoren bij deze laatste visie tot het genadeverbond. Globaal kan ik me wel vinden in de wijze waarop hier de twee- en drieverbondenleer - want daar gaat het in feite om - worden omschreven, hoewel ik liever niet zomaar zou zeggen dat het verbond der verlossing 'identiek' is met het verbond der genade. Beide zijn wel wezenlijk één en betreffen de uitverkorenen, maar het verbond der verlossing is als het ware het onzichtbare fundament in de eeuwigheid en het verbond der genade het gebouw dat in de tijd wordt opgetrokken. Fundament en gebouw zijn één, maar niet identiek. Ook vraag ik me af of de vrijgemaakt gereformeerden, die de schrijver tot de breedstroom acht te behoren, zich helemaal zouden kunnen vinden in de omschrijving van de drie-verbondenleer die hij

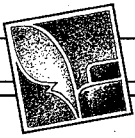
hun in feite toeschrijft. Maar dat terzijde.

De schrijver van *De leer tegen het licht* is gelukkig zo eerlijk om te erkennen (69) dat de 'smalstroom' oude papieren heeft binnen het gereformeerd protestantisme. Het zal inmiddels wel duidelijk zijn dat onze gemeenten tot deze smalstroom worden gerekend. Hij spreekt verder uit dat het ver boven zijn competentie uitgaat om het machtswoord te spreken wie hier het gelijk aan zijn kant heeft. Had hij het daar dan nog maar bij gelaten! Maar nee - na een erkenning dat ook binnen de 'smalstroom' het aanbod van genade ruim kan worden gebracht (zoals bij Boston en de Erskines) maakt hij zich op om de verbondsoptvatting van de smalstroom en de deugdelijkheid van haar bewijsvoering aan de kaak te stellen. Galaten 3:29 heeft niet de bewijskracht die er door ons aan wordt toegeschreven - zo meent hij. Overtuigend vind ik zijn exegetische argumenten hier allerm minst: als er één hoofdstuk in de Schrift is dat de belofte van het verbond met Abraham doet gelden voor *Christus en die van Hem zijn*, dan is het wel het derde hoofdstuk van de Galatenbrief. Een beetje ondeugend wil ik zeggen dat het mij paardenwerk lijkt om het tegendeel aan te tonen; de lezer zal straks wel begrijpen wat ik bedoel. Vervolgens moet de *Gereformeerde Dogmatiek* van ds. G.H. Kersten het ontgelden. Hier gaat de schrijver duidelijk verder dan in zijn eerste publicatie. Na eerst een poging te hebben gedaan om aan te tonen dat de ten behoeve van de 'smalstroom' aangehaalde schriftplaatsen geen kracht van bewijs hebben - zie hierboven - citeert Blauwendraad dan Luther, Calvijn, Ursinus en Udemans over verbond en doop. Zijn conclusie is dat de reformatoren glashelder hebben betoond de 'breedstroom' aan te hangen. Ook de liturgische formulieren - met name natuurlijk het doopformulier - zouden ervan uitgaan dat alle gedoopte kinderen 'in het verbond' zijn. Hij heeft eigenlijk een beetje 'te doen' (85) met die dominees van onze gemeenten die menen dat alleen de uitverkorenen wezenlijk in het verbond der genade zijn begrepen en zich daarom bij iedere doopsbediening in bochten moeten wringen om aan de gemeente uit te leggen dat het 'formulier iets anders bedoelt dan er staat'. Paardenwerk, zo oordeelt hij!

Nu, ik kan de schrijver van dit boek gerust stellen op dit punt. Het is voor mij nooit een verzoeking om het formulier anders uit te leggen dan het er staat. Evenmin als het mij - om maar één voorbeeld te noemen - moeite kost om uit te leggen dat de woorden 'gij die wedergeboren zijt, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad...' (1 Petrus 1 : 23) *niet* op de gehele gemeente slaan, maar op de uitverkorenen. Dat doe ik dan niet om de 'stolp van de uitverkiezing' op het Woord van God te leggen en nog minder om de 'smalstroom' van de ver-

bondsleer te doen zegevieren, maar eenvoudig omdat Petrus duidelijk heeft gezegd aan de uitverkorenen naar de voorkennis van God de Vader te schrijven. Hij schrijft aan de *levende Kerk*. En zó lees ik ook onze prachtige, klassieke formulieren: als een hartelijke en schriftuurlijke belijdenis van wat de levende en uitverkorenen gemeente van Christus belijdt over de doop, het Heilig Avondmaal, de ambten, de tucht en het huwelijk. Zo lees ik dus ook het doopformulier.

Capelle aan den IJssel,
ds. A. Moerkerken.

COMMENTAAR

Paars Beleid

Op de derde dinsdag in september is het prinsjesdag. Op deze dag leest de koningin de troonrede voor en wordt het parlementaire jaar geopend. Prinsjesdag heeft een lange traditie. Op deze dag geeft de regering de beleidsvoorstellen voor het komende jaar. Het beleid van de huidige paarse regering krijgt gestalte in een zeer gunstige economische ontwikkeling. De lage inflatie, de hoge economische groei en de toename van de wereldhandel zorgen voor een gunstig economisch klimaat. Voor het eerst sinds vele jaren heeft Nederland weer een sluitende begroting, is de werkloosheid gering en zijn de toekomstverwachtingen niet negatief. Bovendien zal er in 2001 een grootscheepse lastenverlichting worden doorgevoerd en komt er veel extra geld beschikbaar voor onderwijs en zorg. Het gaat in economisch opzicht eigenlijk heel erg goed. Het 'poldermodel' geeft goede economische resultaten.

Op het gebied van de normen en waarden gaat het echter helemaal niet goed. De laatste jaren is heel veel overhoop gehaald. Het 'homohuwelijk' en de afschaffing van het bordeelverbod zijn sprekende voorbeelden. De samenleving is op drift. Het regeerbeleid sluit daarop aan, bijna zonder enige terughoudendheid. In de loop van enkele tientallen jaren is het karakter van de samenleving ingrijpend veranderd. De wet- en regelgeving is, als gevolg daarvan, in en-

kele jaren helemaal aangepast. Er voltrekt zich een totale 'Umwertung aller Werte', een 'nieuwe waardebepaling van alle waarden' (Nietzsche). Reeds in de negentiende eeuw heeft Groen van Prinsterer daar indringend voor gewaarschuwd. "Onder de treurige verschijnselen van onzen tijd ken ik er, zo de diepte van den afgrond moet worden gepeild, geen, met de toenemende verstomping van het rechtsgevoel vergelijkbaar." De overheid en het paarse regeerbeleid hebben zich inmiddels ontpopt als de grote aanjager van dit proces van 'Umwertung'. Laten we eens een paar ontwikkelingen bezien.

Afbraak

De laatste jaren is er een ingrijpende afbraak te signaleren. Alles wat maar enigszins herinnert aan Christelijke normen en waarden is in de samenleving aan het verdwijnen en wordt stelselmatig uit de wet- en regelgeving weggewerkt. De wetgeving rond het levensbegin en levenseinde is radicaal veranderd. De wetgeving op het gebied van de zondagsrust is geheel afgeschaft. En ook in het burgerlijk recht sneuvelen allerlei belangrijke zaken. Het bordeelverbod, een vloekverbod en de wet op de lijkbezorging (een begrafenistoet heeft in het verkeer geen voorrang meer!) zijn inmiddels opgeheven of gewijzigd. Het is ronduit verbijsterend wat er kennelijk allemaal moet worden opgeruimd. De

ongebonden vrijheidsdrang heeft blijkbaar weinig begrenzingen.

De afbraak manifesteert zich heel erg breed. Het betreft het leven, de tijdsbesteding, normen en waarden, de zedelijkheid, etc. Er is bijna geen onderdeel van het maatschappelijk leven dat niet op een of andere manier met de snel wijzigende omstandigheden in aanraking komt. Bij het zoeken van een werkring moet men er op bedacht zijn dat zondagsrust niet vanzelf spreekt. Het werken in de gezondheidszorg dwingt soms tot een heel duidelijk stellingname. En wat er op een warme zomerdag allemaal op de straten en de stranden valt te zien, is niet onder de noemer 'eerbaar' onder te brengen. Allemaal worden we op de een of andere manier geconfronteerd met de bijna onstuitbare doorwerking van het geseclariseerde denken.

De afbraak manifesteert zich ook heel snel. Ongeveer 25 jaar geleden noemde men ongehuwd samenwonen 'hokken'. De volksmond bracht met die term tot uitdrukking dat dat iets was wat toch eigenlijk niet hoorde. Nu spreekt men over partnerschap en ongehuwd samenwonen. In enkele jaren is dit kennelijk geaccepteerd. Hetzelfde is te constateren op het terrein van de levensbeëindiging. Ruim 25 jaar geleden was euthanasie een uitzondering, waarover je weleens iets hoorde. Vandaag de dag kun je bijna in elk verzorgingstehuis daarover horen en lezen. In de wachtkamer van de huisarts liggen de folders voor een zachte dood zo voor het meenemen. Verbijsterend snel is de acceptatie van een dergelijke ontwikkeling gegaan. Zes jaar paars beleid heeft heel wat in beweging gebracht. En het einde is nog lang niet in zicht.

Tijdgeest

Eeuwen lang is Europa en Nederland mede gestempeld door christelijke normen en waarden. Het wegvallen en afbreken van die waarden is duidelijk. Er komt echter wel iets anders voor terug. Er breekt onmiskenbaar een geheel *nieuwe moraliteit* door in samenleving en regeerbeleid. Tegenover de afbraak van bijbelse normen en waarden staat wel de opbouw van post-christelijk denken en beleven, iets wat ons werkelijk bang mag maken. Reeds Groen van Prinsterer wees in zijn monumentale boek *Ongeloof en Revolutie* op de opkomst van de 'revolutiebegrippen'. Er dringt in onze samenleving een heel nieuwe moraal

op. De moraal van het Nihilisme, dat aan het einde van de 19e eeuw zo hartstochtelijk door de filosoof Friedrich Nietzsche is gepropageerd. De autonome mens is daarbij de maatstaf van alle dingen. Het gelijkheidsbeginsel is de religie van de moderne mens. Deze moraal komt stukje bij beetje ook in het regeerbeleid naar voren. In de jaren '80 is het begonnen met de Wet Gelijke Behandeling. In aansluiting daarop zien we een geheel nieuwe moraal de basis vormen voor regels en wetten in de samenleving. De individualisering van het belastingstelsel, het 'homo-huwelijk', de emancipatiedrang, etc. zijn allemaal herleidbaar naar de nieuwe gelijkheidsmoraal die onze samenleving doortrekt. Voorlopig zal deze ontwikkeling nog wel niet ten einde zijn. De eerste aanzetten voor weer nieuwe veranderingen zijn al te horen. Zo moeten schoolbesturen niet meer de vrijheid hebben om een toelatingsbeleid te voeren. Nog even en dan zal de wetgever zich ook wel gaan bemoeien met de opvoeding en toerusting van jongeren. We behoeven er niet vreemd van op te kijken als gezin, school en kerk binnen een jaar of tien door de overheid en het regeerbeleid worden opengebroken. De emancipatie, de autonomie, de gelijkheidsdwang etc. zijn de 'zegeningen' van het moderne denken waarvan natuurlijk iedereen in ruime mate (zodanig met dwang van de overheid!) moet gaan genieten. De tijdgeest zal wellicht in de toekomst met overheidsdwang gestalte moeten krijgen in de meest beschermende verbanden die we in de samenleving kennen. Het is huiveringwekkend, maar wel een oprukkende realiteit. En waar het tenslotte zal eindigen? De profeet van het Nihilisme, Friedrich Nietzsche, was daarover niet onduidelijk. *"Die Schwachen und Missratenen sollen zu Grunde gehen: erster Satz unserer Menschenliebe. Und man soll ihnen noch dazu helfen": "de zwakken en de mislukkelingen zullen te gronde gaan: de eerste stelling van onze mensenzelfde. En men behoort hen daarbij te helpen"*. Deze woorden schreef Nietzsche in een boek dat hij de treffende en veelzeggende titel *Der Antichrist* meegaf. De anti-christ rukt op in onze samenleving.

Weerbaarheid

De golven van de secularisatie gaan hoog over onze samenleving. Het is

eigenlijk opmerkelijk dat het nog zo lang geduurd heeft voordat de feitelijke ontwikkeling helemaal is doorvertaald in wet- en regelgeving. Inmiddels lijkt het hek wel zo ongeveer van de dam. De dijken zijn gebroken; het water van de godloosheid kan ruim de samenleving instromen. Het is maar de vraag of er nog een wal zal zijn die het schip zal keren.

Laten we echter wel *weerbaar* blijven. Het is belangrijk dat we niet in de maalstroom van onze tijd worden meegesleurd. Wij behoeven ons voor bijbelse beginselen niet te schamen. Bovendien is het getuigenis erg belangrijk. Reeds Groen van Prinsterer heeft daar in zijn al genoemde en nog steeds zeer actuele boek *Ongeloof en Revolutie* indringend op gewezen. "Maar de omstandigheden! zegt men; door deze kan evenwel de praktijk uwer beginselen worden belet. Voorzeker, indien wij onder praktijk een spoedige en aldus ook voor onszelf profijtelijke overwinning verstaan. Doch ook bij ongunst der omstandigheden kan er getuigenis afgelegd worden. Dit voortdurend getuigenis zelve is reeds krachtige praktijk".

Laten we echter bovenal *vertrouwen!* Ook onze tijd is volvoering van Gods raad. De ware christen heeft weet van een ander Vaderland. Uiteindelijk zal de hele geschiedenis uitlopen op definitieve komst van Gods koninkrijk. Het geloof mag daarop rusten. Ook daarop heeft Groen van Prinsterer herhaaldelijk gewezen. "Het geloof overwint de wereld. Om de wereld te overwinnen, is het nodig vooraf in ons eigen gemoed de overleggingen ter neder te werpen, en alle hoogte, die zich tegen de kennis Gods, en alle gedachten gevangen te leiden tot de gehoorzaamheid van CHRISTUS. Laat ons in het oog houden, dat aan de kreet: "Kom mijn ongelovigheid te hulp!" het: "Ik geloof Heere!" voorafgaat. Laat ons nooit vergeten, dat generlei werkzaamheid in de schatting van de Kenner der harten waardig heeft, indien ze niet geheiligd wordt door tweërlei bede: "Wees mij zondaar genadig!" en "Mijn ziel kleeft aan het stof; maak mij levend naar Uw Woord!"

Amersfoort,

ds. W. Visscher.

In orde

Wie stelt vast of een appellant belang heeft bij het vervroegd bijeenkomen van een kerkelijke vergadering? Kan het vervroegd bijeen doen komen van een kerkelijke vergadering ook een andere reden hebben dan het belang van de appellant? Bijvoorbeeld het belang van degene tegen wie het appel zich richt.

Een kerkenraad vergadert normaal gesproken maandelijks. De classis vergadert gewoonlijk twee, drie of vier maal per jaar; de particuliere synode eens per jaar en de generale synode eenmaal per drie jaar. Stel nu dat een lid iets heeft om op een kerkelijke vergadering te bespreken, hoe gaat dat dan? Eigenlijk is de vraag nog nauwkeuriger aan te duiden. Een classis vergadert slechts enkele keren per jaar en de generale synode maar eenmaal per drie jaar. Wie bepaalt nu of zo'n vergadering eerder, dus vervroegd bijeen moet komen?

Kan een gemeentelid iets op de classis doen bespreken? Ja dat kan, maar alleen wanneer het betreffende punt eerst op de kerkenraad heeft gediend. Wanneer nu de kerkenraad een besluit neemt waar het gemeentelid het we-

zenlijk niet mee eens is, dan kan hij zijn zaak aan de classis voorleggen. Het moet dan wel over iets wezenlijks gaan. Een classis zal zich bijvoorbeeld niet bemoeien met een verschil van inzicht over de wijze van beplanten van de tuin bij de kerk. Maar stel nu eens dat een gemeentelid ernstige bezwaren heeft tegen de levensopenbaring van iemand die tot ambtsdrager gekozen is. Dan dient hij dit eerst met de betreffende persoon te bespreken. Worden zijn bezwaren niet weggenomen, dan kan hij zich binnen de gestelde termijn bij de kerkenraad verzoegen en zijn bezwaar met redenen omkleed indienen. De kerkenraad zal dit bezwaar overwegen, mogelijk zelfs de tijd nemen om onderzoek te doen of gesprekken te voeren met betrokkenen om de bezwaren uit de weg te ruimen. Stel dat de kerkenraad uiteinde-

INHOUDSOPGAVE

DE SAAMBINDER

78e jaargang - 1 oktober 1999 - 30 september 2000

	No.		No.		No.
MEDITATIES					
Tweeërlei weg.		Het getuigenis van de Samaritaanse over Christus als Profeet.		Gezegend onderwijs.	
Ps. 1 : 6.		Joh. 4 : 29.		Luk. 24 : 45.	
Ds. J. Schipper.	1	Ds. M. Golverdingen.	15	Ds. H. Paul.	30
De kudde Gods geleid.		Verwondering.		Geslagen en geen pijn gevoeld.	
Ps. 77 : 21.		Luk. 8 : 25b.		Amos 4 : 10.	
Ds. C.A. van Dieren.	2	Ds. P. Mulder.	16	Ds. G.M. de Leeuw.	31
Een tros van Cyprus.		Een vraag uit een bestreden hart.		Noodzakelijk onderwijs.	
Hoogl. 1 : 14.		Matth. 11 : 3.		Joh. 21 : 3b.	
Ds. J.J. van Ekeveld.	3	Ds. J. de Pater.	17	Ds. E. Venema.	32
De stad Gods.		Het komen tot Christus.		Christus uitermate verhoogd.	
Ps. 46 : 5a.		Joh. 6 : 37.		Filip. 2 : 9 t/m 11.	
Ds. J. Mijnders.	4	Ds. G.J.N. Moens.	18	Wijlen ds. G.J. v.d. Noort.	33
Dankdag.		Komen en drinken.		De hemelvaartstijding	
Gen. 4 : 3-5a.		Joh. 7 : 37.		van de Levensvorst.	
Ds. J. Karels.	5	Wijlen ds. D. Rietdijk.	19	Joh. 20 : 17.	
Een veilige schuilplaats.		Wat de volgelingen des Heeren hebben verlaten.		Ds. C. Sonneveldt.	34
Jes. 32 : 2a.		Matth. 19 : 27b.		De hemelvaart van Christus.	
Wijlen ds. J.C. Weststrate.	6	Wijlen ds. G. van Reenen.	20	Ps. 47 : 6a.	
Een goddelijke terechtwijzing.		Afgewezen verzoeken.		Wijlen ds. A. Vergunst.	35
Jer. 12 : 5.		Markus 10 : 38a.		De uitstorting	
Ds. P. Melis.	7	Ds. C. Harinck.	21	van de Heilige Geest.	
Een onbevattelijke tegenstelling en eenheid.		Biddag.		Hand. 2 : 7a.	
Hebr. 2 : 17.		Filipp. 4 : 6a.		Wijlen ds. N.H. Beversluis.	36
ds. B. van der Heiden.	8	Ds. A. Moerkerken.	22	Het leven van	
De blijde boodschap voor Zion.		Christus voorzegt Zijn kruisdood.		de eerste christengemeenten.	
Jes. 62 : 11m.		Matth. 26 : 2.		Hand. 2 : 46-47.	
Ds. J. Baaijens.	9	Ds. Chr. v.d. Poel.	23	Wijlen ds. J. van Haaren.	37
Johannes' taak.		De altijd biddende Borg.		Een ademtocht.	
Luk. 1 : 16-17.		Luk. 22 : 32a.		Hand. 9 : 11b.	
Ds. J. Driessen.	10	Wijlen ds. A. Hofman.	24	Ds. C. de Jongste.	38
En zij zingen bij beurte.		Jezus of Bar-abbas.		De geloofsbegeerte	
Luk. 1 : 40b.		Matth. 27 : 21.		van de Bruidskerk.	
Wijlen ds. W.C. Lamain.	11	Ds. A.F. Honkoop.	25	Hoogl. 4 : 16a.	
Het Wonderkind door het geloof omhelsd.		Ziet, de Mens.		Ds. P. Blok.	39
Jes. 9 : 5a.		Joh. 19 : 5b.		Ware rust.	
Ds. M. Karens.	12	Ds. A. Schreuder.	26	Mark. 6 : 31a.	
Een onderzoekende vraag aan het einde van het jaar.		Het tweede kruiswoord.		Ds. W. Harinck.	40
Job 13 : 9a.		Luk. 23 : 43.		De bede van de Geest en de Bruid.	
Ds. F. Mulder.	13	Ds. J.S. v.d. Net.	27	Openb. 22 : 17a.	
Alles nieuw.		Geloof en Pascha.		Wijlen ds. A. Hoogerland.	41
2 Cor. 5 : 17.		Hebr. 11 : 28.		De Geest van Christus.	
Wijlen ds. G.H. Kersten.	14	Ds. J.J. Tanis.	28	Rom. 8 : 9b.	
		De dag der vreugde.		Ds. J.B. Zippro.	42
		Ps. 118 : 24.		De vrucht op	
		Wijlen ds. M. Blok.	29	de toepassing van het Woord.	
				1 Petr. 2 : 7a.	
				Wijlen ds. P. Honkoop jr.	43

	No.		No.		No.
Een wonder Gods verricht aan doden. Ps. 88 : 11a. Ds. M. Mondria.	44	Gods volk. Ds. A. Moerkerken.	12	(G)een voor-elk-wat-wilskerk. G. Roos.	38
De droefheid naar God. 1 Sam. 4 : 22. Ds. J.W. Verweij.	45	Naar de dorpel. Ds. A. Moerkerken.	13	Een huichelachtig waarom. Ds. A. Schreuder.	40
"Toen ging Noach uit...". Gen. 8 : 18a. Ds. R. Boogaard.	46	De toekomstverwachting van de wereld. G. Roos.	14	De onbekende God. Ds. J.J. v. Eekeveld.	43, 44, 46, 48, 49
Davids zielsbegeerte. Ps. 27 : 4. Ds. G.J.N. Moens.	47	Een murmurierend waarom. Ds. A. Schreuder.	14	Wij lezen. Ds. A. Moerkerken.	43
Het voorbeeld der gezonde woorden. 2 Tim. 1 : 13. Wijlen ds. J. van Vliet.	48	Wrang. Ds. A. Moerkerken.	15	Die geen onderscheid weten. Ds. A. Moerkerken.	44
De bloeiende staf. Num. 17 : 8. Ds. W. Hage.	49	Burger van twee werelden. G. Roos.	3, 4, 15	Een hopenend waarom. Ds. A. Schreuder.	44
De ondergang is onvermijdelijk. Jer. 15 : 1. Ds. W. Silfhout.	50	De bekering van Lydia. Ds. J.J. v. Eekeveld.	16, 17, 18, 19, 20	De kaart erbij. Ds. A. Moerkerken.	45
De schuilplaats des Allerhoogsten. Ps. 91 : 1. Ds. J.M. Kleppe.	51	Een moedeloos waarom. Ds. A. Schreuder.	16	Lang bidden. Ds. A. Moerkerken.	46
DOGMATISCHE EN ANDERE ARTIKELEN		De toekomstverwachting van de "godsdienst". G. Roos.	16	Een ontdekkend waarom. Ds. A. Schreuder.	46
De rijkdom van het Evangelie. Ds. J.J. v. Eekeveld.	1, 3	Hoe diep? Ds. A. Moerkerken.	17	Vergeestelijken? Ds. A. Moerkerken.	48
Taak en werkwijze curatorium. Ds. J.J. v. Eekeveld.	1, 2, 3	Om de gemeentezang te "schragen". G. Roos.	18, 19, 22	Een uitnodigend waarom. Ds. A. Schreuder.	48
Volle tafels en De gang naar de tafel. Ds. A. Moerkerken.	2, 6	Een verwonderd waarom. Ds. A. Schreuder.	19, 20	Drieërlei reactie op Paulus' prediking in Athene. Ds. J.J. v. Eekeveld.	50
Het einde van de 1e zendingsreis. Ds. J.J. v. Eekeveld.	4, 5, 6, 7	Brekende dijken. Ds. A. Moerkerken.	20, 21, 22, 23, 24, 25	't Was een goede zaak. Ds. A. Moerkerken.	50
Gaat heen, gaat heen / Herv. dag. Ds. A. Moerkerken.	4	De bekering van de stokbewaarder. Ds. J.J. v. Eekeveld.	21, 23, 25, 26, 28	Een zieldoordringend waarom. Ds. A. Schreuder.	50
Opvoeden tot zelfstandigheid. A. Verweij.	5, 16, 22	De mentaliteit van onze jeugd. A. Karens.	24, 25	Het huwelijk gedegradeerd. Ds. W. Silfhout.	51
Invloed. Ds. A. Moerkerken.	8	Een opstandig waarom. Ds. A. Schreuder.	26, 27, 28, 29, 30	PASTORALIA	
Van Overzee. Ds. C. Vogelaar.	8, 11, 18, 21, 26, 32, 35, 40, 47, 50	Haat ook de rok. Ds. A. Moerkerken.	27	Lezen jongeren de Saambinder? ..	17
Verwijdering tussen Paulus en Barnabas. Ds. J.J. v. Eekeveld.	9, 12, 13,14, 15	Over leer en leven. Ds. A. Moerkerken.	29	Het feest moet vóór gaan.	47
Een gesprek. Ds. W. Silfhout.	9	Paulus en Silas met eer uitgeleid. Ds. J.J. v. Eekeveld.	30, 31, 33, 34	KERKGESCHIEDENIS	
Een pleitend waarom. Ds. A. Schreuder.	9	Koninginnedag... nu. Ds. A. Moerkerken.	30	Uit vroegere jaren. Ds. J. Schipper.	3, 5, 16, 23, 25, 37, 42, 43, 49, 51
Een terugblik van 3 jaren. Ds. G.M. de Leeuw.	10	Bezwaren tegen de kinderdoop. Ds. A. Moerkerken.	32, 33, 34, 35, 36	M. Luther en de brief aan de Galaten. Ds. M. Golverdingen.	4, 5, 6, 7, 8, 10
Rondetafelgesprek euthanasie. Ds. W. Silfhout.	11	Beslechting van geschillen. Ds. W. Silfhout.	34, 35	ZENDING EN EVANGELISATIE	
		De aanklacht tegen Paulus in Thessalonica. Ds. J.J. v. Eekeveld.	35, 37, 39, 41	Leeft het zendingswerk nog onder ons? ..	10
		Een weerhoudend waarom. Ds. A. Schreuder.	36	Uitzending W. Rijneveld naar Nigeria.	21
		Zeg je er nee tegen. Ds. A. Moerkerken.	37	25 j. Zendingswerk in Izi (Nigeria).	22
		Niet vereenzelvigen. Ds. A. Moerkerken.	38, 39, 40, 41, 42		
		Een verontwaardigd waarom. Ds. A. Schreuder.	38		

	No.		No.		No.
Classis Amsterdam		Ing. H.J. Postema: De oestervisser		Dr. T. Brienen: Handboek voor de	
9-2-'00	39	van Tholen.	14	diaconologie.	43
Classis Rijssen		T. v.d. Schans enz.:		P.H. Duijzer: Brakel, een braak-	
(Rijssen-N.) 18-2-'00	39	Herbergzaamheid.	15	liggend land.	44
Classis Barneveld		Ds. C.A. v. Dieren: De ark die		A. Vervoorn: Herdenk die	
(Barneveld) 18-2-'00	40	van Gods gunst getuigt.	16	wonderdaân.	44
Classis Kampen		Dr. J.C. Borst: Eens een dief, altijd		Ds. J.J. van Eckeveld: Uw trouw	
(Kampen) 23-3-'00	41	een dief?	16	getuigenis.	44
P.S. Zuid te Goes 4-5-'00	42	Uitg. Jongbloed:		T. Brienen: Calvijn en de	
P.S. Zuid-West 11-5-'00	43	Willem Hendrik Zwart Psalmen.	17	kerkdienst.	44
P.S. Oost 25-5-'00	44	N. Verdouw: Graaf Jan van		M.H. Karels-Meeuse: De zoek-	
Classis Gouda		Nassau.	17	tocht van Lea Rachel.	44
(Zoetermeer) 9-6-'00	47	J.W. Lamain e.m.: Leven en werk		G. Roos en W.B. Kranendonk:	
Classis Rotterdam		van ds. W.C. Lamain.	19	Door eeuwige armen gedragen.	46
(R'dam-Centr.) 7-7-'00	48	Drs. A.A. Teeuw: Wilt u donor		Drs. L.C. Klein-Vuyst: Rouwen	
P.S. Noord-West		zijn?	19	om een kind.	46
(Lisse) 18-5-'00	49	Ds. B. v.d. Heiden: Hemels		Mevr. Faith Cook: Samuel	
Classis Rijssen 11-8-'00	51	onderwijs.	22	Rutherford en zijn vrienden.	46
		Dr. J. v.d. Wal: Psychische		Mary Winslow: Leven en sterven	
		nood: Ambt, gemeente en		met Christus.	46
		hulpverlening.	23	John Bunyan: De Christinnereis.	46
		Ds. W.J. Slager:		Dr. W. Aalders: De Septuagint;	
		Een verkregen erfenis.	30	Brug tussen synagoge en kerk.	49
		S. Landman: Koraalboek		L. Vogelaar: Tot opzieners	
		150 psalmen + 29 gezangen.	33	gesteld, deel 2.	50
		Ds. Th. v. Stuijvenberg: Uw trouw			
		is groot.	33		
		A.W. Pink: Troostvolle beloften.	33		
		F. van Holten: Ziende den			
		Onzienlijke.	35		
		W. Floor: Bijbels dagboek			
		"Uit het zaaivat".	35		
		Dr. P. Buitelaar: Prediking en			
		geestelijk leven vanuit de praktijk			
		belicht.	38		
		Drs. A.P.B. van Meeteren:			
		Het ruysschen als de Libanon.	38		
		Mevr. L. de Jong, ds. W.H. v.			
		Kooten en drs. A.A. Teeuw:			
		Omgaan met dementie.	39		
		Liedbundel: "Uit aller mond".	42		
		Dr. W.H. Velema: Verdiept			
		pastoraat.	43		

BOEKENNIEUWS

A. Comrie: Het oprecht geloof.	1
Div.: Beeldvorming en bezinning.	2
E. de Jong: Naar gelijkwaardige partners.	3
M.C. Romein-Vroegindweij: Rijk in God.	5
Div.: De Nederlandse Belijdenisgeschriften.	6
Drs. A.P.B. van Meeteren: Het ruysschen als de Libanon.	7
J. Jongepier: Toegang tot het orgel.	8
Dr. O.W. Dubois: Een vriendschap in Réveilkring.	9
Dr. K. v.d. Zwaag: Onverkort of gekortwiekt?	12
Ds. H.J. Hegger: Christus, mijn Rechter en mijn Redder.	13

DIVERSEN

Verslag kostersdag Nunspeet.	3
Verslag off. opening OnderDak.	3
Hulpverl. Turkije.	3
Watersnood in Mozambique.	22
De computer in beeld gebracht.	29
Leven in de vreze des Heeren - vandaag (Comm. Internet).	39, 40
Nieuw Kerkelijk Jaarboek.	40
De Vluchtheuvel.	49
OnderDak.	51

lijk tot het standpunt komt dat het bezwaar gegrond is en de bevestiging niet door kan gaan. Dan kan het gekozen lid tegen dit besluit binnen een gestelde termijn in beroep gaan bij de classis. In het omgekeerde geval, het bezwaar is dus ongegrond verklaard, kan het lid dat de klacht indiende in beroep gaan. Meestal zal hangende dit appèl de bevestiging worden opgeschort. (Het kan zijn dat de kerkenraad van oordeel is dat het bezwaar iets middelmatig betreft, zodat toch tot bevestiging wordt overgegaan. Uiteraard met de mogelijkheid dat de classis het bezwaar wel gegrond verklaart en dus de bevestiging achteraf ongeldig verklaart en ongedaan maakt.)

Het zal duidelijk zijn dat het geen tijden moet duren eer de classis in zo'n zaak uitspraak doet. (Dat is overigens ook niet te verwachten, want de classis vergadert meestal wel binnen een redelijke termijn.) Niet zozeer vanwege de appelland. Maar vanwege de broeder die gekozen was en die niet bevestigd wordt. En ook vanwege het belang van gemeente en kerkenraad.

Wanneer nu de classis, evenals de kerkenraad reeds deed, het bezwaar ongegrond verklaart, dan mag en moet tot bevestiging overgegaan worden. Het klagende gemeentelid kan echter zich op de particuliere synode beroepen tegen dit besluit van de classis. In dat geval hoeft de particuliere synode of (als een appelland na een gelijklopende uitspraak van de P.S. zich tot de G.S. zou wenden) de generale synode niet vervroegd bijeen geroepen te worden. Twee (of zelfs drie) kerkelijke vergaderingen hebben zich, onafhankelijk van elkaar, over deze zaak gebogen en er is twee of drie maal dezelfde uitspraak gedaan. Wanneer men dan tot in laatste instantie de zaak wil laten uitzoeken, mag dat de tijd hebben. In het burgerlijk rechtsverkeer vindt een kort geding snel plaats, maar een bodemprocedure duurt heel wat langer. En een uitspraak van de Hoge Raad kan tijden op zich laten wachten.

Overigens moeten we niet denken dat appèlzaken altijd lang duren. Wanneer iemand in maart appelleert tegen een classisbesluit, dan zal dit appèl dienen tijdens de P.S. vergadering van april/mei. Wanneer iemand zich na een uitspraak van een P.S. beroept op de G.S. dan kan het zijn dat de G.S. al over enkele maanden vergadert. Er

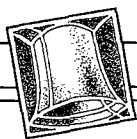
kan ook een jaar meer tussen zitten; in het uiterste geval zit er twee jaar tussen. Juist in die situatie zal serieus overwogen moeten worden of vervroegd bijeen roepen noodzakelijk is. Dit zal reeds overwogen moeten worden door de P.S. waar een zaak aan de orde is waarover mogelijk een beroep op de G.S. verwacht kan worden. Dit is dus niet een zaak van de roepende kerk alleen. Een classis vervroegd bijeen roepen, kan wel een zaak van de kerkenraad van de roepende kerk zijn (in overleg met de consulent).

Resumerend en concreet: de kerkelijke vergadering (classis of P.S.) beslist of vervroegd bijeenkomen van de volgende kerkelijke vergadering (P.S. of G.S.) nodig is. Hierbij zal de kerkelijke vergaderingen niet alleen letten

op het belang van de appelland, maar zeker ook op het belang van degene omtrent wie de zaak loopt (als het een persoon betreft) en van de gemeente of kerkenraad met welke het geheel te maken heeft. Ook zal het gewicht van de zaak in de overweging betrokken worden. Er worden wel eens zaken op kerkelijke vergaderingen gebracht waarvoor het beslist niet nodig, of zelfs niet wenselijk, is dat een volgende kerkelijke vergadering vervroegd bijeen komt. Soms is dat helaas wel nodig. Het is dan in ons kerkelijk leven inderdaad wel voorgekomen dat een classis, een P.S. en ook wel de G.S., vervroegd bijeenkwam. En zo hoort het ook. Opdat alles eerlijk en met orde toege.

Dordrecht,

ds. P. Mulder.

KERKNIEUWS

Beroepen:

te Brakel: ds. M. Karens te Werkendam;
te Drachten en te Katwijk aan Zee: ds. M. Mondria te Waardenburg;
te Emmeloord: ds. M. Golverdingen te Gorinchem.

Bedankt:

voor Kapelle-Biezeling: ds. P. van Ruitenburg te Chilliwack (Canada);
voor Oud-Beijerland: ds. C. Sonneveld te Veenendaal;
voor Oudemirdum: ds. J.J. Tanis te Middelburg-Centrum;
voor Ridderkerk-Slikkerveer: ds. J.S. van der Net te Apeldoorn;
voor Rotterdam-Alexanderpolder: ds. A. Schreuder te Beekbergen;
voor Rotterdam-Centrum: ds. M. Karens te Werkendam;
voor Veen: ds. A.J. Gunst te Benthuisen.

VERSLAG van de vergadering van de classis Middelburg van 8 september 2000

Ds. C. Neele opent de classisvergadering, met het laten zingen van Ps. 139 : 1, waarna hij leest Galaten 6 : 1-10 en voorgaat in gebed. Namens de roepende kerk van Vlissingen wordt iedereen hartelijk welkom geheten, in het bijzonder ds. C. Harinck die opnieuw in onze classisvergadering aanwezig is.

De tijdelijke preses spreekt een kort ope-

ningswoord naar aanleiding van het voorgelezen schriftgedeelte.

Alle gemeenten zijn wettig vertegenwoordigd door 4 predikanten, 14 ouderlingen en 2 diakenen, aan wie keurstem wordt verleend.

Het moderamen wordt als volgt samengesteld: preses: ds. M.J. van Gelder; assessor: ds. C. Harinck; quaestor: ouderling J. Zwemer en scriba: ouderling J. Prinsen.

De notulen van de vergadering van 10 januari 2000 zijn door ieder ontvangen en worden ongewijzigd vastgesteld en getekend.

De volgende ingekomen stukken passeren: Verslag Regionaal Diaconaal comité van 28 april 2000. Brief van de commissie bezinning ICT van de Gereformeerde Gemeente, om een avond te verzorgen binnen de classis voor ambtsdragers, over de snelle ontwikkelingen op dit gebied. De scriba zal contact opnemen met de secretaris van deze commissie om een avond te beleggen. Een brief van de Stichting Zorgverlening in verband met wijziging bestuurslid Raad van Toezicht van de Stichting Zorgverlening dit wordt de heer J. Minderhoud in plaats van de heer J. Wisse.

Verslag classis contracta in verband met komst ds. C. Harinck naar Terneuzen. Alle stukken waren in orde bevonden.

Een gemeente vraagt om advies voor een uniforme vergoeding voor preekbeurten van predikanten in onze gemeenten. Na een korte toelichting op dit voorstel wordt besloten het te laten zoals het is. Algemeen bindende regelgeving is niet gewenst, de gemeenten blijven autonoom.

Bij vragen op dit gebied kan men zich wenden tot de visitatoren en/of de consultant.

Verzoek van de Stichting Zorgverlening om als nieuw bestuurslid voor te stellen aan de PS-Zuid, de heer W.A. Muilwijk te Burgh-Haamstede, in verband met het aftreden van de heer J. Maljaars. Dit was akkoord.

Vaststellen richtlijnen voor de hoogte van het traktement van een predikant. Na een korte toelichting op dit voorstel en diverse reacties hierop wordt algemeen aangenomen dat ook in deze niets bindend kan en mag worden opgelegd. Toch leeft de wens om een algemene richtlijn te krijgen met een objectieve lijn. Een gemeente houdt als norm de salarisschaal van een directeur van de basisschool. Dit kan een goede richtlijn zijn. Als het goed is zal een predikant zich niet laten leiden door de hoogte van het traktement.

Invoeren van een vaste bijdrage aan de emerituskas door dienende predikanten, aan wie nog geen emeritaat is verleend. Verwezen wordt naar uitspraken van de akta van de Generale Synode van 1986 en 1989. Een plicht van de kerk is om predikanten te onderhouden als zij niet meer kunnen dienen. De emerituskas is geen pensioenfonds. Daar worden rechten opgebouwd. De emerituskas ondersteunt predikanten die niet meer kunnen dienen en is er ook om predikantsweduwen te onderhouden. Het is een eretaak van de gemeenten om hieraan bij te mogen dragen. De scriba zal deputaten verzoeken een toelichting te geven over de gang van zaken rond de emerituskas en indien mogelijk een publicatie in De Saambinder.

Verslag van een extra kerkvisitatie in de gemeente van Terneuzen, het gaat om de kerkelijke status van Axel, als afdeling van Terneuzen. Hoe werkt die status nu eigenlijk? Er zijn afspraken gemaakt over het hoe en wat van de afdeling Axel. Er moet aan de leden van Axel duidelijk gemaakt worden dat ze leden zijn van de gemeente van Terneuzen. Voorlopig wordt de oude situatie gehandhaafd. Inmiddels is de situatie weer veranderd, omdat Terneuzen nu een eigen predikant heeft. De gemeente van Terneuzen geeft nog een korte toelichting over de huidige stand van zaken. Op een volgende classis zal nog nadere toelichting gegeven worden. Het zal toch wel wat tijd vergen voor alles uitgewerkt is. Bij de visitatie is gesteld dat het begrip centrale kerkenraad onbekend en ongebruikelijk is. Men is zelfstandige gemeente of een afdeling van een gemeente met alle kerkrechtelijke consequenties van dien.

Op de vorige classis is besloten dat het verzoek van de Stichting Zorgverlening om te komen tot een eigen geestelijk verzorger, op deze vergadering zal besproken worden. De vraag is of het verstandig is om vooruit te lopen op wettelijke bepalingen. Het is misschien verstandiger om

even wat af te wachten. Broeder J. de Witte van Middelburg-Centrum, verricht inmiddels enig werk als geestelijk verzorger. De stichting Zorgverlening kan niet uit eigen middelen een geestelijk verzorger betalen zonder dat dit ten koste gaat van de handen aan het bed. Wanneer de classis geen vergoeding verstrekt zal de stichting deze kosten voor haar rekening moeten nemen. Een wettelijke basis voor het aanstellen van een geestelijk verzorger is nog steeds niet van kracht. Het belang er van wordt onderschreven. Het dient iemand te zijn die ter zake kundig is. Het is de vraag om als classis financiële verplichtingen aan te gaan zonder dat daar een wettelijke basis voor is. Binnen het budget is geen ruimte voor een geestelijk verzorger. De rusthuizen dienen zichzelf te bedruipen. De vraag is wie betaalt het. Besloten wordt om een eenmalige bijdrage te verstrekken van f 7.500.

De consulentenschappen worden als volgt verdeeld: ds. M.J. van Gelder: Meliskerke, Westkapelle en Middelburg-Centrum; ds. C. Harinck: Vlissingen en Oostburg; ds. C. Neele: Haamstede en Oostkapelle; ds. J.J. Tanis: Aagtekerke, Middelburg-Zuid, Terneuzen en Vlissingen (2). Gevraagd wordt om structuur aan te brengen in het vaststellen van het moderamen,

zodat predikanten om de beurt preses en assessor zijn. Hiervoor is reeds een schema aanwezig.

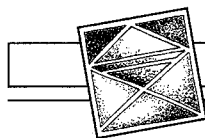
Voor wie is de collecte op de classicale Hervormingsavond? Besloten wordt dat deze voor driekwart bestemd is voor het deputaatschap Bijbelverspreiding en een kwart voor de Spaans Evangelische Zending.

De quaestor geeft een schriftelijk verslag van inkomsten en uitgaven. Dit wordt goedgekeurd. Er wordt een bijdrage gevraagd van f 2,— per lid en dooplid.

Als roepende kerk voor de eerstvolgende classisvergadering wordt de gemeente van Westkapelle aangewezen. De vergadering zal gehouden worden op D.V. 15 januari 2001 om halftien te Middelburg-Zuid. Punten van behandeling dienen voor 15 december 2000 te worden ingediend bij de scriba van de roepende kerk, de gemeente van Westkapelle.

De preses dankt een ieder voor de inbreng en de goede wijze van vergaderen. Op verzoek van de preses eindigt ouderling A.C. Hage van de roepende kerk met het laten zingen van Ps. 119 : 45 en met dankgebed, waarna de preses de vergadering sluit.

J. Prinsen, scriba.

BERICHTEN

PSALMZANGAVOND IN VEENENDAAL

Op D.V. 28 oktober 2000 zal de jaarlijkse Psalmzangavond worden gehouden in de Adventskerk, Vijftien Morgen 51 te Veenendaal. Aanvang 19.30 uur. Thema van deze avond zijn de boetepsalmen. Ds. C. Sonneveld hoopt bij de psalmen een korte meditatie te houden.

HERVORMINGSVOND 'S-GRAVENPOLDER

Op D.V. 28 oktober a.s. zal in de Elimkerk te 's-Gravenpolder een hervormingsavond gehouden worden. Sprekers zijn: ds. G.J.N. Moens uit Goes en ds. J. Schipper uit 's-Gravenpolder. Aanvang half acht.

HERINNERING AMTSDRAGERSCONFERENTIE DMZ TE GOES

Hierbij herinneren wij de ambtsdragers aan de D.V. zaterdag 4 november a.s. te houden ambtsdragersconferentie in de Si-onkerk te Goes. Vanaf 9.00 uur wordt er koffie geserveerd. De conferentie vangt aan om 9.45 uur.

Het thema voor deze conferentie is: "Gemeente in een ik-gerichte maatschappij". De heer C.G. Dijkstra behandelt dit thema "Ethisch-economisch" terwijl ds. W. Silf-

hout dit "Pastoraal-praktisch" hoopt te doen. Een programma voor deze bijeenkomst is aan alle kerkenraden verzonden.

Diaconaal Bureau.

LANDELIJKE JEUGDWERKDAG JBGG

Landelijke jeugdwerkdag over 'Wat is waarheid. Christenen in de verdediging?' in 'De Revisus', D.V. zaterdag 4 november. Door middel van lezingen en workshops wordt nagedacht over 'apologetiek'. Wat is waarheid en hoe breng je de waarheid van het christelijk geloof naar buitenstaanders onder woorden? Een belangrijk thema waar iedereen mee te maken heeft of mee te maken krijgt. Kom naar Rotterdam en doe informatie en indrukken op (die je vervolgens weer op de vereniging kunt doorgeven).

Tijdens de dag kun je bij diverse organisaties informatie over dit thema krijgen. Voor koffie, soep en melk wordt gezorgd. Brood moet je zelf meenemen. Geef je op via de JeV of rechtstreeks: Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten, tel. 0348-489948, e-mail jbgg@cbgg.nl. Aanvang 9.30 uur.

STICHTING STOKOSMOS

De stichting Stokosmos organiseert op

D.V. woensdag 8 november a.s. om 19.30 uur in de Nieuwe Kerk van Middelburg een lezingenavond binnen het thema van de Nadere Reformatie. Het onderwerp zal zijn ds. B. Smytegelt en de politieke cultuur in Middelburg. De inleider is dr. S.D. Post, deskundige voor deze periode van de geschiedenis. Gedeputeerde drs. G.L.C.M. de Kok zal vooraf een korte reactie geven.

THEMA-AVOND CONTACT COMMISSIE VERZORGENDE BEROEPEN

uitgaande van de Gereformeerde Gemeente te Dordrecht

D.V. donderdag 9 november 2000. Inleider: Mija Hasselaar, orthopedagoge bij de school begeleidingsdienst te Ridderkerk, over omgaan met pestgedrag.

Deze bijeenkomst is bedoeld voor werkers in een verzorgend beroep, maar ook ieder geïnteresseerd gemeentelid is welkom. Wij nodigen u hartelijk uit deze bijeenkomst bij te wonen! Deze wordt gehouden in een van de zalen van de Julianakerk te Dordrecht, hoek Krispijnseweg/Mauritsweg. Vanaf 19.15 uur is er koffie en om 19.30 uur willen we de avond beginnen. Inlichtingen: John van Meeuwen, 078-6182874 of Piet Wagenaar, 078-6412205.

OPROEP

Ondergetekende is op zoek naar gegevens en illustraties, die betrekking hebben op het leven van de predikanten B. van Neerbos en A. Bregman.

Zijn er lezers van De Saambinder die kunnen helpen?

L. Vogelelaar, Biezenkamp 2, 3925 TL Scherpenzeel, tel. 033-2774560.

DOMME LEERLING

"De grootste meesters en doctors zullen in de hemel nog minder zijn dan domme leerlingen". Deze aanhaling van ds. Theodorus van der Groe (1705-1784) staat voorin het proefschrift van onze broeder ouderling G.P. van Nieuw Amerongen uit Stolwijk. Op donderdag 2 november hoopt hij te promoveren op deze dissertatie tot doctor in de medische wetenschappen aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Het zal niet zo vaak (meer) voorkomen, dat een dergelijk citaat een officieel document van de VU siert. Het getuigt van bijbelse werkelijkheidszin en we hopen van harte dat onze jonge vriend met zijn 29 jaar in alle eenvoud bij dit besef mag blijven. Een domme leerling op de school van de Heilige Geest te worden én te blijven. Dát bidden we hem van harte toe. We willen hem, zijn vrouw en verdere familie met deze afronding van zijn studie hartelijk feliciteren. Na de Nederlandse samenvatting van dit in het Engels gestelde "boekje zoals hij het zelf bescheiden noemt, ben ik nog niet in staat om iets zinnigs erover aan u mede te delen. Over dom gesproken... Het gaat in ieder geval

over de oorzaken van langdurige bloeddruktoename. Twee dingen willen we nog wel aanhalen.

In zijn dankwoord richt hij zich o.a. tot zijn ouders. Dan schrijft hij over zijn moeder, die "voor mij - als oudste van het gezin - haar doctorandus titel opgaf". Aan zulke moeders hebben we in deze tijd dringend behoefte. Die bewust kiezen voor hun kind(eren) en het gezin, tegen de geest van deze tijd in. Daarom vermeldt de jonge doctor het met respect en liefde. Mij doet zoiets weldadig aan... Als laatste nog dit uit het slot: "Boven alles en allen past het en het is mijn wens de alwijze God te erkennen, Die de krachten gegeven heeft om dit werk te doen, wat mij soms met verwondering vervult en het voorrecht gegeven heeft om meer dan vele anderen de wonderlijke samenstelling van de schepping te zien: des Heeren werken zijn zeer groot; wie ooit daarin zijn lust genoot; doorzoekt die ijverig en bestendig. Psalm 111 : 2 berijmd".

Inderdaad passend om wetenschappelijke

arbeid zó te besluiten.

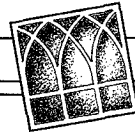
ds. G.J. van Aalst.

PROMOTIE VAN DE HEER J. BULTEN

Aan de Katholieke Universiteit Nijmegen hoopt op Deo Volente 8 november de heer J. Bulten te promoveren in de medische wetenschappen. De in het proefschrift behandelde onderwerpen zijn: verhoogde celdeling en genetische afwijkingen in zowel baarmoederhalskanker als de voorstadia ervan.

De promovendus werd in 1956 geboren te Doetinchem. Na de vooropleiding werd in 1980 begonnen met de studie Geneeskunde in Nijmegen, het artsexamen volgde in 1987. En nu dan de promotie. Wij feliciteren br. Bulten, die lid is van de gemeente te Arnhem, van harte met het behalen van de graad van doctor in de medische wetenschappen; wij wensen hem 's Heeren zegen toe bij zijn werk ten dienste van de naaste.

ds. R. Kattenberg.

PREDIKBEURTEN

ZONDAG 29 OKTOBER 2000

Aagtekerke 9.30 en 19.00 uur ds. Neele en 14.30 uur leesdienst; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. de Pater; Aalst 14.30 uur ds. A.B. v/d Heiden; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. v/d Heiden; Almelo 10.00 en 15.00 uur dhr. van Boven; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visser; Amsterdam-Noord (Melkweg 16) 10.00 en 16.00 uur dhr. Verschuure; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. v/d Net; Arnhem 10.00 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Barneveld 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. Gunst; Bodegraven 10.00 en 18.30 uur ds. Boogaard; Boskoop 19.00 uur ds. Schot; Breda 15.00 uur ds. M. Karens; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 19.00 uur dhr. Tuinier; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; Delft 16.30 uur ds. Paul; Deventer 15.30 uur ds. Meeuse; Doetinchem 9.30 en 19.30 uur ds. W. Harinck (dovendiensten); Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. P. Mulder; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Emmeloord 9.30 uur (H.A.) en 19.00 uur ds. Vreugdenhil; Enschede 14.30 uur ds. v/d Net; Enter 19.00 uur ds. Kattenberg; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur leesdienst; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. Moens en 14.00 uur leesdienst; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. Golverdingen; Gouda 9.30 en 16.30 uur leesdienst; 's-Gravenhage 10.00 uur ds. Paul; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Schipper en 14.00 uur

leesdienst; 's-Gravenzande 15.30 uur ds. Zippro; Groningen 10.00 en 16.00 uur leesdienst; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Hendrik Ido Ambacht 10.00 uur (H.D.) en 16.30 uur ds. Silfhout; Hilversum 10.00 uur (H.A.) en 18.00 uur ds. Verweij; Hoofddorp 19.00 uur dhr. Verschuure; Houten 19.00 uur ds. Visscher; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Melis; Kamperland 15.00 uur ds. Schipper; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Vermeij; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. P. Blok; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur dhr. Brugge; Krimpen a/d IJssel 11.00 en 16.00 uur ds. Schot (NHK Sionskerk); Leerdam 10.00 en 18.00 uur ds. Beens; Leiderdorp 10.00 uur en 16.30 uur ds. Bac; Lelystad 9.00 uur ds. Meeuse en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Baan; Meeuwen 14.30 uur ds. de Pater; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. van Gelder; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. Tanis en 14.00 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30, 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. J. Karels; Mijdrecht 10.00 uur (H.A.) en 19.00 uur ds. Mondria; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. Zppro; Naaldwijk 19.00 uur ds. Baan; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Nieuwer ter Aa 15.30 uur ds. Driessen; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur leesdienst; Nunspeet 11.30 en 19.00 uur ds. Meeuwse (Ned. Herv. Kerk Doornspijk); Oostburg 19.00 uur ds. C. Harinck; Oostereind-Texel 10.00 en 16.00 uur ds. van Dijk; Oostkapelle 15.00 uur ds. Neele;

Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. J. Karens; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. de Wit; Oudewater 15.00 uur ds. van Dieren; Poederloij 14.30 uur ds. Beens; Poortugaal 18.00 uur ds. W.J. Karels; Poortvliet 10.00, 14.30 en 18.30 uur dhr. Hoogerland; Rhenen 19.00 uur ds. Sonneveld; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. van Aalst; Ridderkerk-Slikkerveer 19.00 uur ds. Golverdingen; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Clements en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 uur ds. Mol en 14.30 uur ds. Clements; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. F. Harinck en 14.30 uur leesdienst; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 en 15.30 uur ds. W.J. Karels; Rotterdam-IJsselmonde 14.30 uur ds. P. Mulder; Rotterdam-Zuid 10.00 en 16.30 uur ds. Mijnders; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Sint Annaland 14.30 uur ds. de Jongste; Soest 15.30 uur ds. Verweij (Mavo Koningsweg); Spijkennisse 19.00 uur ds. Silfhout; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. van Dieren; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. C. Harinck; Terwolde-De Vecht 14.30 uur ds. Schreuder; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. de Jongste en 14.30 uur leesdienst; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Uddel 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Urk 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Utrecht 10.00 en 16.30 uur leesdienst; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. v/d Heiden; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. Sonneveld; Vlaarding 16.30 uur dhr. Tuinier; Vlissingen 14.30 uur ds. Tanis; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Hofman en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Wierden 15.00 uur dhr. van Boven; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. Driessen; Wolphaartsdijk 9.30, 14.00 en 18.00 uur ds. Hogchem; Yerseke 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. van Ekeveld; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur leesdienst.

DINSDAG 31 OKTOBER 2000

Naaldwijk 19.45 uur ds. Baan.

WOENSDAG 1 NOVEMBER 2000 (DANKDAG)

Aalburg 9.30, 15.00 en 19.30 uur ds. de Pater; Alblasserdam 14.30 en 19.30 uur ds. B. v/d Heiden; Amersfoort 14.30 en 19.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 15.00 en 19.30 uur ds. v/d Net; Arnhem 14.30 en 19.30 uur ds. Kattenberg; Barneveld 9.30, 14.00 en 19.30 uur ds. Hogchem; Beekbergen 14.30 en 19.30 uur ds. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 16.30 uur ds. Gunst; Berkenwoude 9.45 uur ds. Visscher en 14.00 en 19.30 uur ds. C. Harinck; Bodegraven 10.00 en 19.00 uur ds. Bac en 14.30 uur ds. W. Harinck; Boskoop 14.30 en 19.00 uur ds. van Gelder; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. W.J. Karels en 14.30 en 19.45 uur ds. Moerkkerken; Dordrecht 10.00, 15.00 en 19.45 uur

ds. P. Mulder; Emmeloord 9.30 uur ds. L. Blok en 19.30 uur ds. Baan; Enter 9.30 uur ds. v/d Net, 15.00 uur dhr. Tuinier en 19.30 uur leesdienst; Ermelo 14.30 en 19.30 uur ds. L. Blok; Genemuiden 9.30 en 19.30 uur ds. Melis; Gouda 15.00 en 19.30 uur ds. Clements; Groningen 14.30 en 20.00 uur ds. Vreugdenhil; Hardinxveld-Giessendam 14.30 en 19.30 uur ds. W.J. Karels; Hellevoetsluis 14.30 en 19.30 uur dhr. van Boven; Hendrik Ido Ambacht 10.00, 15.00 en 19.30 uur ds. Silfhout; Hogeveen 9.30 en 15.30 uur ds. Meeuse en 19.30 uur leesdienst; Houten 10.00 en 15.30 uur dhr. Brugge; Kampen 9.30 uur ds. Mondria en 19.30 uur ds. Kleppe; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.30 uur ds. P. Blok; Leiderdorp 14.30 en 19.30 uur ds. Boogaard; Lemmer 10.00 uur ds. Vreugdenhil en 19.00 uur dhr. Brugge; Marknesse 9.30 en 14.30 uur ds. van Krimpen; Meeuwen 9.30, 14.30 en 19.30 uur dhr. Verschuure; Moerkapelle 14.30 en 19.00 uur ds. Zippro; Nieuw-Beijerland 9.30, 15.00 en 19.30 uur ds. de Wit; Nijkerk 14.30 en 19.30 uur ds. Beens; Oosterend-Textel 15.00 en 19.30 uur ds. van Dijk; Oosterland 10.00, 14.30 en 18.30 ds. J. Karels; Opheusden 10.00 en 19.00 uur ds. J. Karens; Poortugaal 15.00 en 19.30 uur ds. Mijnders; Rhenen 14.30 uur ds. F. Mulder en 19.30 uur ds. Sonneveld; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. van Aalst; Rijssen-Zuid 9.30 en 19.30 uur ds. F. Harinck; Rotterdam-IJsselmonde 9.30, 14.30 en 19.30 uur ds. Schot; Rotterdam-Zuid 14.30 en 19.45 uur ds. Hofman; Scherpenzeel 10.00 en 19.00 uur ds. F. Mulder; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. van Dieren; Terwolde-De Vecht 9.30 uur ds. Schreuder en 19.30 uur ds. van Krimpen; Tricht-Geldermalsen 14.30 en 19.30 uur ds. Verweij; Uddel 10.00 en 19.30 uur ds. Mouw; Utrecht 14.30 en 20.00 uur ds. A.B. v/d Heiden; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. Sonneveld; Waardenburg 14.30 en 19.30 uur ds. Mondria; Wageningen 14.30 en 19.30 uur ds. Moens; Werkendam 10.00, 15.00 (H.D.) en 19.30 uur ds. M. Karens; Wierden 15.00 en 19.30 uur ds. Schipper; Woerden 10.00 en 19.30 uur ds. W. Harinck en 14.30 uur ds. Bac; Zeist 10.00 en 19.30 uur ds. van Ekeveld; Zwijndrecht 14.30 en 19.30 uur ds. Vermeij; Zwolle 14.30 en 19.30 uur dhr. Hoogerland.

DONDERDAG 2 NOVEMBER 2000

Amsterdam-Noord (Melkweg 16) 19.30 uur ds. Mondria; Enkhuizen 19.30 uur ds. L. Blok; Kruijningen 19.30 uur ds. Schipper; Melissant 19.30 uur ds. Baan; Poederloij 10.00 en 19.00 uur ds. de Pater (dankdag).

VRIJDAG 3 NOVEMBER 2000

Den Helder 15.00 en 19.00 uur ds. van Dijk (dankdag); Ridderkerk-Slikkerveer 14.30 uur ds. Vermeij (huw. bev.).

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Evangelist L. Versteeg; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur. Kerkgebouw "t Wuiver 2-a", Oudorp NH, gem. Alkmaar.

Amsterdam:

Evangelist G. Baan; "Bij Simon de Looier", Looiersgracht 70; dienst iedere zondag om 10.30 uur.

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur. Kerkgebouw Prinsesselaan 6^l, Emmen.

Leeuwarden:

Evangelist G. van de Breevaart; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur in de kerk van de Zevende Dags Adventisten, Eeskwerd 1.

Merksem:

Evangelist J. Witte; Prot. Kerk, Oude Barreelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. v.d. Boogaart; Offenbachstraat 105-107; diensten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur. Bijbelstudie: iedere woensdagavond om 20.00 uur.

ADVERTENTIES

Gaat het goed in ons land?

Het is Prinsjesdag geweest.

Het gaat goed in

Nederland,

zegt men...

Onze welvaart is tot ongekende hoogte gestegen. Helaas, over het ware welzijn wordt door de regering met geen woord gerept.

Juist daarin komt de nood van ons land openbaar. In Ps. 36:1 wordt het treffend verwoord: "Het verstand laat na, den waren grond, van 't weldoen op te merken". Alleen de Heere kan in deze nood voorzien. Woord en Geest zijn daarbij de middelen die Hij gebruikt om door te dringen in het hart. Het Deputaatschap ziet vele mogelijkheden om het werk uit te breiden in de grote steden. Helpt u mee om op 'de begroting' van evangelisatie meer ruimte te maken, zodat er nieuwe initiatieven ontplooid kunnen worden? *Want het gaat niet goed in ons land...*

GIRO 628912

I.n.v. Penningmeester
Evangelisatie,
Houttuinlaan 7,
3447 GM Woerden

Hartelijk dank!

DEPUTAATSCHAP EVANGELISATIE
GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Evangelisatie: een zaak van ons allen.

Te huur voor het hele jaar door:
Ruime vakantiewoning met 8 slaap-
plaatsen in Alberta-Canada, omge-
ving van Lethbridge. Dicht bij Water-
ton Park en Amerikaanse grens. U
hebt een schitterend uitzicht op de
prairie en de Rocky Mountains. Voor
inlichtingen: 00 1403 5534023 of 0113
572907 ('s avonds).

CANADA BEZOEKERS.

Wij hebben twee bej. woningen te
huur in het bej. teh. van de Ger. Gem.
te Norwich, Ont.
Inl. tel. 001-519-863-2574.

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ Horssen bv

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

BEGRAFENISVERZORGING C. W. VADER

DAG EN NACHT BEREIKBAAR
VOOR GEHEEL WALCHEREN

Tarweakker 23 - 4341 MD Arnhemuiden

Wij verzorgen geen crematies.

Tel. 0118-602500 - 0118-412760

Begravenisonderneming L. STAM

Planetenlaan 26, 2957 SN Nw.Lekkerland
Tel. 0184 - 685240. - Geen crematies -

KLASSIEKE ORGELS

Hoofddealer van Johannus,
Eminent, Ahlborn,
Sweelinck, enz.

Stolk
orgels

Tel.: 0180 - 31 56 52

Nieuwerkerk a/d IJssel, Vrijheidslaan 55
Krabbendijke, Oostpolderweg 1
Nederhemert Noord, Kapelstraat 1
Beesd, Veerweg 14
Papendrecht, Overtoom 18

UNIEK IN KLASSIEK!

Stichting Bureau Kraam & Gezinshulp, omdat zorg meer is dan geholpen worden....

Wat bedoelen we met: de zorgverlener die voelt, wat u bedoelt?

Wij bieden u principieel verantwoorde Kraamzorg en Thuiszorg indien u niet
verzekerd bent tegen ziektekosten, maar ook als u verantwoorde zorg op maat wenst.
Kraamzorg en Thuiszorg waarbij u bepaalt hoe(lang) u geholpen wilt worden.
Bij de BKG staat het gezin centraal en dat betekent meer dan standaard
hulpverlening.

Helpende handen zijn belangrijk, maar principieel verantwoorde zorg voor uzelf en
uw gezin is de basis voor een goed herstel.

Onze verzorgenden zijn Rijksgediplomeerd en werken via bemiddeling van de Stichting
BKG in gezinnen met een reformatorisch kerkelijke achtergrond door geheel Nederland.

Neem voor vrijblijvende informatie eens contact op om de mogelijkheden te
bespreken, wij zeggen niet snel "neen", (echter wel als er in uw gezin tv aanwezig
is).

U kunt ons bereiken door contact op te nemen met:

Onze centrale inlichtingen en inschrijftelefoon voor kraamzorg: 078-6815786.

Bij voorkeur tijdens werkdagen tussen 14.00 uur en 17.00 uur. Lukt u dit niet spreekt u
dan onze telefoonbeantwoorder in en wij nemen contact met u op.

Voor thuiszorg kunt u contect opnemen met 0180-682219. (bij voorkeur tussen 13.00 uur
- 15.00 uur en na 20.00 uur)

Wij zenden u graag een BKG informatiepakket toe.

BKG, de zorgverlener die voelt, wat u bedoelt

SHGE

STICHTING HULPVERLENING IN GEZINNEN

Uitgaande van de Ger. Gem. in Ned.

Voor betaalbare en verantwoorde hulp
in gezinnen waar uit de Statenvertaling wordt
gelezen en geen TV aanwezig is.

Rijksgediplomeerde KRAAMHULP:
tel. 033-2774 547 of 0346-264 595.

Dagelijks bereikbaar, laat u tijdig inschrijven.

GEZINS- BEJAARDEN EN ZIEKENHULP:
tel. 0166-652 605.

Inlichtingen iedere werkdag van 8.30-10.30 uur;
vrijdags ook van 19.00 - 20.00 uur.

Collectebonnen machinaal tellen?

vraag demo en/of referentie

Den Hertog 0314-341381/0548-515415

Boeder Scherpenzeel
Handelsonderneming

AMBTSKLEDING

Kostuums: ~ 2 en 3 delig zwart - grijs - e.a.
Preekjassen ~ Jacquets ~ Pantalons
Streppantalons ~ Overhemden ~
Stropdassen ~ Sokken ~ Overjassen
Hoeden ~ Schoenen

Showroom:

Nieuwstraat 87 3925 EE Scherpenzeel

Telefoon 033 - 2778068 - Fax 033 - 2770561

Op afspraak - service aan huis

't HUYGENSHULJS

voor Restauratie en Verkoop van

Antieke Klokken

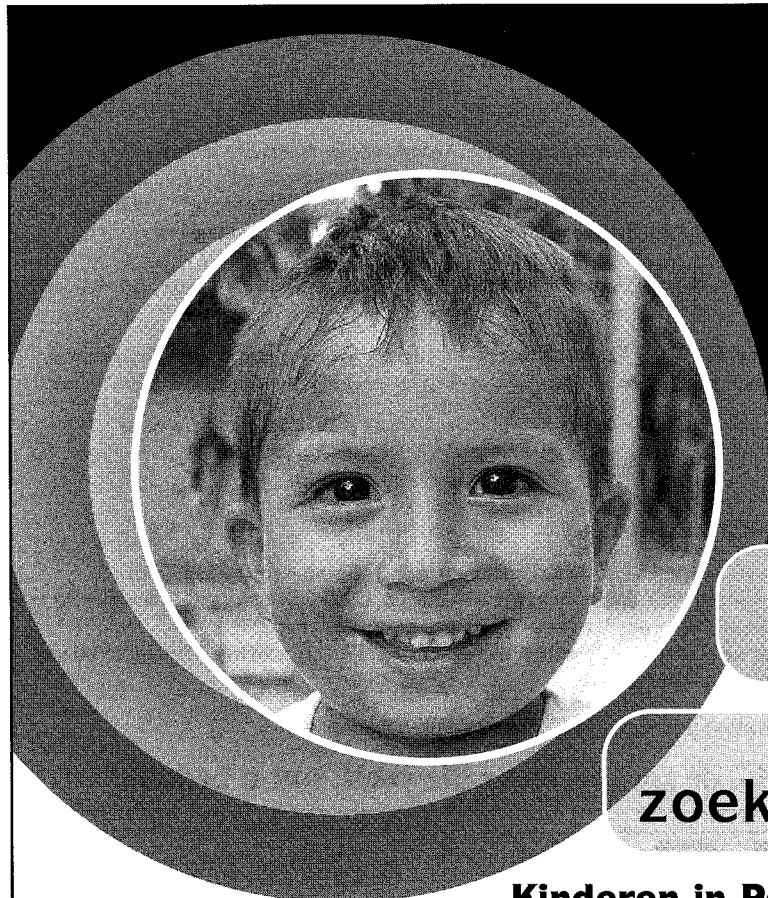
Havenstraat 22a 3441 BJ Woerden
tel.: 0348 - 689100 wo. t/m za. geopend

HOUTSNIJWERK is ook voor U be-
taalbaar! J. Ockerse snijdt voor elke
beurs en elk formaat; bijv. bijbelteksten
voor trouw, belijdenis en jubilea. Ook bij-
bellessenaars. Laat u vrijblijvend voor-
lichten. Kraatsweg 17, 6732 EV Hars-
kamp. Tel. 0318 - 456383.

begravenisverzorging
T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingens,
Rotterdam en omstreken.
Opbaar mogelijkheden in een
door u gewenst uitvaartcentrum
of thuis met koeling.
Geen crematies.
Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingens
Tel. 010 - 460 05 09
Fax 010 - 435 79 12

Kinderen in Peru

zoeken **400** sponsors!

Kinderen in Peru

- 1 op de 10 kinderen sterft voor het vijfde levensjaar.
- Er zijn onvoldoende scholen en er is gebrek aan leermiddelen.
- Tenminste 5 miljoen kinderen worden misbruikt als goedkope arbeidskrachten.
- 50.000 kinderen zijn wees geworden door het politieke geweld.
- In de hoofdstad Lima wonen zeker 2.500 kinderen op straat.

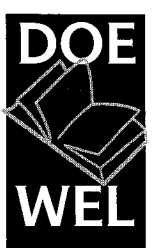
Ieder kind telt

Het Deputaatschap tot Hulpverlening in Bijzondere Noden trekt zich het lot van de Peruaanse kinderen aan. Straatkinderen, weeskinderen, kinderen uit overbevolkte sloppenwijken of uit geïsoleerde boerendorpen, ieder kind telt. Via plaatselijke kerken wordt hulp geboden in de vorm van onderwijs, voedselverstreking en gezondheidszorg. De kinderen worden ook in aanraking gebracht met Woord van God. Want echte hulp heeft oog voor het tijdelijk én eeuwig welzijn van de kinderen.

Sponsors maken deze hulp mogelijk.
Voor f30,- per maand

Help mee!

Word sponsor en geef kinderen in Peru toekomst.
Bel nu: 0348 489910

**DEPUTAATSCHAP TOT HULPVERLENING
 IN BIJZONDERE NODEN DER
 GEREFORMEERDE GEMEENTEN**

Postbus 615 • 3440 AP Woerden • Telefoon: (0348) 489910
 Fax: (0348) 483721 • E-mail: hbn_relief@cbgg.nl • Giro 307447